

Podplukovník Ing. Jan Rolek

VOJSKOVÉ LETECTVO

Zkušenosti z druhé světové války nesporně ukazují, že značnou zásluhu na vysokých tempech útočných operací Sovětské armády, ale i na úspěchu obranných operací mělo bitevní letectvo, které účinně podporovalo prvosledové svazky a útvary ničením cílů, ohrožujících úspěch jejich bojové činnosti. Byly to zejména bitevní letouny IL-2 a později IL-10, které díky svým takticko-technickým vlastnostem mohly vést bojovou činnost i do malé vzdálenosti před vlastní pozemní vojska a tím bezprostředně ovlivňovat jejich boj. Přitom jejich ztráty ve srovnání s dosaženými výsledky bojové činnosti nebyly značné, poněvadž působily převážně z přízemních a malých výšek a byly pancéřovány.

Potřeba nepřetržitě přímé podpory pozemních vojsk si dokonce vynutila, že při noční činnosti, kdy efektivnost úderů bitevního letectva byla nižší, byly k plnění tohoto úkolu v rozsáhlém měřítku používány upravené spojovací (školní) letouny PO-2 (U-2).

Situace na bojišti byla tehdy značně odlišná od situace v současných podmínkách, zejména v tom, že neexistovaly bojové prostředky, které by mohly ovlivnit průběh operace tak výrazně jako jaderné zbraně. Poněvadž postup prvosledových svazků byl závislý především na palebné síle zbraní zařazených přímo v jejich sestavě, bylo nutné ke zvýšení tempa postupu soustředit hlavní úsilí letectva na jejich přímou podporu.

Současná vysoká nasycenost pozemních vojsk výkonnými, rychlými bojovými a přepravními prostředky dále zvýšila tempa operací. Ve značné míře k tomu přispěly i možnosti hlubokého brodění soudobých tanků, široké zavedení obojživelných obrněných transportérů a částečně i zvýšení jejich bojových vlastností při přesunech po komunikacích. K plnému využití těchto možností

potřebují však pozemní vojska i nadále včas ničit odpory, které jim bezprostředně brání v rychlém postupu.

Zavedením zbraní hromadného ničení do výzbroje armád stoupl značně počet cílů zejména v operační hloubce, a to cílů prvořadě důležitosti, což si vynutilo přenést značnou část úsilí stíhacího bombardovacího letectva do větší hloubky území protivníka.

Kromě toho úderná síla letecké armády z 2. světové války, ve srovnání s údernou silou dnešní letecké armády, se v důsledku snížení počtu útvarů a vlivem dalších okolností snížila v operaci bez použití jaderných zbraní v průměru o 33 %.

Tak např. dávka palubních zbraní poklesla ze 26 500 výstřelů za vteřinu na 11 500 výstřelů, přičemž váha minutové salvy, přes zvětšení ráže palubních zbraní poklesla z 30,5 t na 16,2 t. Také váha pumové salvy poklesla z 353 t na 276 t.

Přitom i v operacích bez použití jaderných zbraní zůstává počet cílů pro frontové letectvo stejný, poněvadž neustálé nebezpečí přechodu na jejich použití si vynucuje trvale je vyhledávat a ničit v plném rozsahu. Zvětšení úderné síly letectva v operaci s použitím jaderných zbraní situaci prvosledových svazků z taktického hlediska v podstatě nezlepšuje, poněvadž jaderné údery frontového letectva směřují převážně do operační hloubky, takže ničení odporů bezprostředně bránících pozemním vojskům v postupu je značně oslabeno.

Současné zkušenosti ukazují, že raketové vojsko a dělostřelectvo přes své rozsáhlé možnosti není schopno tento úbytek palebné síly letectva v taktické hloubce plně nahradit.

Poněvadž při přímé podpoře prvosledových svazků a útvarů jde především o ničení bodových a malorozměrových cílů s nízkou odolností, které jsou převážně v těsné blízkosti linie fronty, není účelné používat k plnění těchto úkolů soudobé stíhací bombardovací letectvo s jeho mohutnou údernou silou. Toho můžeme efektivněji použít proti rozhodujícím cílům v blízké operační hloubce, zejména proti ZHN a zálohám, tj. cílům ovlivňujícím průběh především frontové a armádních operací.

Cíle na bojišti jsou v současné době natolik pohyblivé, že i sebelepší systém informování a pronikání rozkazů nezabezpečí, že cíl zjištěný před několika minutami bude v době napadení pozemními palebnými prostředky ještě na původním místě. To může v současné době zabezpečit pouze letectvo spojením vyhledávání cíle s jeho bezprostředním zničením.

Přímá podpora pozemních vojsk však není jediným úkolem, který současný boj vyžaduje od letectva, ale jsou to zejména tyto další úkoly:

- vzdušný průzkum v taktické hloubce ve prospěch vševojskových štábů, vlastních raketových vojsk a dělostřelectva,
- radiační průzkum ve prospěch štábů a vojsk,
- opravování dělostřeleckých paleb,
- vysazování taktických vzdušných výsadek, průzkumných a diverzních skupin a zabezpečení jejich bojové činnosti,
- zabezpečení velení a spojení,
- přeprava vojsk a materiálu vzdušnou cestou,
- manévr zálohami, zejména PTZ a POZ,
- odsun nemocných a raněných vzdušnou cestou,
- úkoly ženijního charakteru.

Většinu těchto úkolů plní v současné době ve prospěch pozemních vojsk frontové letectvo. Jen úzký okruh úkolů z oblasti velení a spojení a úkoly radiačního průzkumu jsou schopny si řešit vševojskové svazy a částečně svazky vlastními vrtulníkovými jednotkami.

Některé úkoly, jako např. manévry prvky sestav pozemních vojsk vzduchem nejsou dosud řešeny vůbec.

Hlavní požadavek soudobého boje je především rychle reagovat na situaci na bojišti a okamžitě uskutečňovat vlastní překvapivá opatření nebo protioopatření. Vyžadovat splnění takových úkolů od letecké armády cestou velitelství frontu je ve většině případů časově neúnosné a v nepředvídaných situacích i nemožné v důsledku nenaplánování úsilí příslušného druhu frontového letectva.

Z těchto důvodů je v západních armádách stále v rozsáhlejší měřítku zaváděno tzv. „vojskové letectvo“, vyzbrojené vrtulníky. Zkušenosti z bojů ve Vietnamu ukazují na široké možnosti jeho využití. I když podmínky středo-evropského válčiště nemůžeme srovnávat s podmínkami bojů ve Vietnamu, majících do značné míry charakter partyzánského boje, je nutné některé zkušenosti vyhodnotit a aplikovat je na naše podmínky. Velký význam by nesporně mělo použití vrtulníků při boji v horských podmínkách našeho západního pohraničí a v prostorech, kde zejména nedostatek vhodných letišť a složitost terénu činnost stíhacího bombardovacího letectva v přímý prospěch pozemních vojsk značně ztěžuje.

Boje ve Vietnamu jsou charakterizovány zejména tím, že jsou vedeny v nepřehledném terénu s nízkou nasyceností vojsk, a že vojska, nejsou-li přímo napadena ze vzduchu, zůstávají skryta a nevedou proti vzdušným cílům palbu.

V podmínkách středo-evropského válčiště je nutné naproti tomu předpokládat poměrně vysokou nasycenost bojiště vojsky s daleko menšími možnostmi ukrytí a maskování, tedy vojska, která povedou proti vzdušným cílům značně silnou palbu s využitím všech svých palebných prostředků.

Přesto, že potřebu vojskového letectva naše vojenské kruhy všeobecně uznávají, vyskytují se z těchto důvodů často námitky, že vrtulník je jako prostředek k použití na bojišti příliš zranitelný. Výsledky z bojů ve Vietnamu, i když jsou částečně zkresleny zvláštnostmi bojiště i způsobem bojové činnosti pozemních vojsk, však ukazují, že vhodná volba způsobů bojové činnosti vrtulníky může jejich ztráty značně snížit.

Podle statistik, které jsou k dispozici, připadá v průměru jeden sestřel vrtulníků na 7000 bojových vzletů a jedno vážnější poškození na 400 vzletů.

Rozbory dosavadních zkušeností ukázaly, že i v podmínkách jiných válčišť, a to i při vedení operací s použitím jaderných zbraní je nutné zvýšit účinnost přímé podpory boje pozemních vojsk a jejich rozšíření vzdušné přepravy.

Jedním z hlavních předpokladů úspěšné bojové činnosti vojsk je napadnout nepřítele v pravý čas na rozhodujícím místě. Volba tohoto rozhodujícího místa a vhodného okamžiku, spolu s uměním vést rozhodující úder, je součástí taktiky. Vycházíme-li z této úvahy, musíme přiznat, že vrtulník jako bojový prostředek má k podobné činnosti řadu vynikajících předpokladů, z nichž jedním z hlediska zásad vedení soudobého boje je, že vrtulník v rukou taktického velitele může s překvapením ovlivňovat vytváření opěrných bodů na rozhodujících směrech.

Tyto opěrné body musí zůstat nepříтели až do posledního okamžiku utajeny. Jinak má nepřítel možnost uskutečnit včas protioopatření nebo vytváření opěr-

ného bodu v zárodku zmařit. Pozemní přeprava bojových jednotek do prostoru bojové činnosti je stále více problematická vzhledem ke zvýšenému přehledu nepřítelů o situaci v důsledku využití nových průzkumných prostředků a také proto, že nepřítel může přesun vojsk zásahem svých zbraní znemožnit.

Těžko bychom asi hledali vhodnější způsob, jak nepřítel až do posledního okamžiku klamat a potom překvapivě napadnout, než pomocí čerstvých, bojově schopných jednotek, přepravených vrtulníky. Soudobý vývoj vrtulníků vychází tomuto použití dalekosáhle vstříc.

Taktický velitel má v rukou prostředek, který při vhodném využití terénu je schopen s překvapující rychlostí uvést nepřítel do kritické situace.

A tento prostředek má velitel k dispozici při všech druhích boje, ať již jde o střetný boj, útok nebo boj v horách.

Zavedením vojskového letectva by měli taktičtí velitelé v rukou bojový prostředek nejen ke zvládnutí nebezpečných krizových situací, ale umožňující zasazovat nepříteli v taktickém měřítku rozhodující údery.

Charakter uvedených úkolů ukazuje, že **nejvhodnější prostředek** k jejich plnění je vrtulník, nejen pro svoji obratnost, umožňující mu létat v malých a přízemních výškách, ale i pro malou náročnost na plochy vzletu a přistání. Zvláště poslední vlastnost umožňuje rozmístit vrtulníkové jednotky v bezprostřední blízkosti podporovaných pozemních vojsk a jejich štábů, což umožňuje jednoduchou organizaci součinnosti a včasné plnění úkolů.

Z charakteru úkolů vojskového letectva a z jeho určení vyplývají dva hlavní způsoby jeho bojové činnosti — **činnost na výzvu a samostatné vyhledávání a ničení cílů (lov)**. Údery na předem určené (plánované) cíle by u vojskového letectva byly jen výjimečné, jen v případech, kdy frontové stíhací bombardovací letectvo by nemělo k plnění těchto úkolů dostatek úsilí, nebo při krajně nevýhodných podmínkách k jeho bojové činnosti. Může to být v důsledku nepříznivých povětrnostních podmínek, při nedostatečně prolomené PVO protivníka v některém úseku fronty, nebo při činnosti ve značně složitém, nepřehledném terénu.

Nutná podpora ničením, zejména malorozměrných a bodových cílů, vynucuje si **vyzbrojit vrtulníky** účinným a přesným palebným prostředkem, tj. v současné době raketami. Snadná demontáž a opětná montáž raketnic musí přitom umožňovat použitelnost bojových vrtulníků i k plnění dalších úkolů, zejména průzkumných, přepravních, ženijních apod.

Hlavním **způsobem letu k cíli musí být** u vojskového letectva především let v malých a přízemních výškách od 20—40 metrů s maximálním využitím pasívních úseků a maskovacích vlastností terénu, především jeho zvlnění, zalesnění a zbarvení. Vhodná volba trati a profilu letu bude do značné míry předpokladem úspěšné činnosti. Obtížné zjišťování vrtulníků letících přízemním letem stíhači ze vzduchu a radiolokátory, vizuálně nebo sluchem ze země, jim poskytuje dostatečnou ochranu před vzdušným i pozemním protivníkem, zejména při letu nad zalesněnými prostory s malou nasyceností vojsk.

Nutné upřesnění polohy cíle, zamíření a odpálení rakety si ve většině případů vyžádá **zteč cíle „s výskokem“** do výšky asi 200 m. Tento „výskok“ při němž vrtulník vytváří pozemním vojskům příznivější podmínky k ostřelování, vyžaduje dokonalé návyky a zkušenosti z praktických střelb, aby doba výskoku byla co nejkratší, aniž by tím utrpěla přesnost střelby. Vrtulník odpaluje rakety dva až tři kilometry před cílem, aby se vyhnul účinné palbě pro-

středků bránících cíl. Po odpálení raket otáčí vrtulník o 90—180° s prudkým klesáním do výšky 30—50 m ke zpátečnímu letu.

Další možný způsob zteče cíle je **zteč z vodorovného přízemního letu**. Při tomto způsobu zteče (obtížnost prudkého náklonu vrtulníku v přízemní výšce po odpálení raket) hrozí však nebezpečí havárie nebo v opačném případě vletnutí do prostoru výbuchů vlastních raket. K palbě z přízemního letu neřízenými raketami by bylo nutné používat raketnice s měnitelným úhlem jejich sklonu vzhledem k horizontální ose vrtulníků, čímž však by pravděpodobně značně utrpěla přesnost střelby a její vzdálenost by nepřesáhla 500 m.

Při zteči z vodorovného přízemního letu by proto bylo nutné používat rakety řízené, např. „po drátě“ (PT rakety), u nichž se drát umístěný buď v raketnici nebo v samotné raketě po jejím odpálení odvíjí a slouží k přenášení elektrických impulsů na řídicí elementy (kormidla nebo trysky) rakety. Osádka vrtulníků může řídit let rakety až do jejího dopadu na cíl.

Při použití takto řízených raket by bylo možné vést účinnou palbu v závislosti na viditelnosti cíle z přízemního cíle na vzdálenost 500 m až 3 km. Bezpečnost vrtulníku před palbou prostředků pozemních vojsk se tím značně zvýší, avšak přesnost střelby na větší vzdálenosti bude ve srovnání se způsobem činnosti „s výskokem“ podstatně nižší.

Tyto možné způsoby bojové činnosti vrtulníků ukazují, že jsou efektivně použitelné pouze do nevelké hloubky nepřátelského území, zpravidla do hloubky záloh prvosledových svazků.

Působení do větších hloubek by vyžadovalo složitější organizaci zabezpečení, což by hlavní přednost v bojovém použití vrtulníků, tj. rychlost zásahu, do značné míry znehodnotilo.

Organizace vrtulníkových útvarů a jednotek musí vytvářet předpoklady k rychlému splnění bojových i zásobovacích požadavků bojujících vojsk. To vyžaduje, aby o bojovém použití vrtulníků rozhodoval stupeň svazku, nebo nejvýše vševojskového svazu.

Závislost na vyšších orgánech by mohla rovněž podstatně snížit rychlost zásahu, která ve složitých situacích bude často rozhodujícím momentem.

Decentralizace velení vrtulníkovým jednotkám by však nesměla vylučovat možnost včas soustředit větší počet jednotek k plnění rozsáhlejších úkolů, zejména taktických výsadek a rychlému soustředění palebné podpory na směr, kde se projevil výrazný úspěch apod.

V žádném případě by nebylo účelné soustřeďovat vrtulníkové jednotky centrálně v týlu a využívat je výhradně k plnění předem plánovaných úkolů, poněvadž by tím vrtulníky ztratily svůj charakter nejvhodnějšího prostředku k okamžitému řešení situací na bojišti.

Zavedení vojskového letectva i v podmínkách středoevropského válčiště má své opodstatnění. Jeho účelné využití k plnění úkolů v taktické hloubce by nejen podstatně zvýšilo pružnost letecké podpory a zabezpečení bojové činnosti pozemních vojsk, ale umožnilo by současně frontovému letectvu zvýšit účinnost úderů na rozhodující cíle, zejména vysoce odolné cíle v taktické hloubce a cíle v hloubce operační.